

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 listopada 2022 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Monika Roslan - Karasińska

Protokolant: sekr. sądowy Marta Jachacy

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 30 listopada 2022 r. w Warszawie

sprawy A. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania A. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

z dnia 26 października 2021 r. znak (...)

oddala odwołanie.

Sygn. akt VII U 91/22

UZASADNIENIE

A. S. w dniu 6 grudnia 2021 r. złożyła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 26 października 2021 r., znak: (...), wnosząc o jej uchylenie. W uzasadnieniu swojego stanowiska odwołująca wskazała, że nie miała odpowiedniej wiedzy na temat braku podstawy do wypłacania jej ww. świadczenia. Nie została także pouczona odnośnie braku prawa do pobierania świadczenia z ZUS ani o konieczności informowania o zatrudnieniu czy też o kwocie jej przychodu. Odwołująca podkreśliła, że w swoich działaniach nie kierowała się złą wolą. Świadczenie pomogło jej ukończyć studia oraz umożliwiło jej usamodzielnienie się. A. S. wskazała, że gdyby miała świadomość o powyższych kwestiach zrezygnowałaby z pobierania świadczenia, a te pieniądze byłyby jedyną rzeczą, jaka została jej po tacie (odwołanie z dnia 6 grudnia 2021 r. – k. 3 a.r.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniósł o jego oddalenie na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Uzasadniając swoje stanowisko organ rentowy wskazał, że A. S. pobiera z oddziału rentę rodzinną przyznaną decyzją z dnia 5 listopada 1998 r. Wypłata świadczenia była kontynuowana, ponieważ odwołująca przedstawiła zaświadczenie o dalszej nauce. Organ rentowy wskazał, że pismem z dnia 29 grudnia 2020 r. zwrócił się do odwołującej o dostarczenie zaświadczenia o przychodzie osiągniętym od stycznia do grudnia 2019 r. Ubezpieczona nie przedłożyła stosowanego zaświadczenia, oddział dokonał rozliczenia przychodu za 2019 r. na podstawie danych w systemie teleinformatycznym ZUS. Po dokonaniu rozliczenia ustalono, że A. S. jest zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranej renty rodzinnej za okres od 1 stycznia 2019 r. do 30 września 2019 r. w wysokości 4554,66 zł. Organ rentowy podkreślił, że odwołująca pobiera rentę rodzinną przyznaną decyzją z dnia 5 listopada 1998 r. i już ta decyzja zawierała pouczenie o okolicznościach powodujących zawieszenie lub ustanie prawa do świadczenia oraz obowiązku informowania o osiąganym przychodzie. Również kolejne decyzje zawierały stosowne pouczenia np. decyzja z dnia 7 listopada 2013

r., decyzja z dnia 8 października 2015 r. o podjęciu wypłaty, decyzja z dnia 9 kwietnia 2019 r. Nadto decyzją z dnia 18 września 2019 r. A. S. była już zobowiązana przez organ rentowy do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w związku z przychodem osiąganym w 2018r. Zatem, w ocenie organu rentowego twierdzenia zawarte w odwołaniu o braku pouczenia nie znajdują potwierdzenia w aktach rentowych (odpowiedź na odwołanie z dnia 21 stycznia 2022 r. – k. 5 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

A. S. ma prawo do renty rodzinnej, przyznanej na mocy decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 5 listopada 1998 r., znak: R (...). Ww. decyzja zawierała stosowne pouczenia m.in. odnośnie tego, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia jest obowiązana do ich zwrotu oraz co należy rozumieć przez nienależnie pobrane świadczenia (pkt II), a także, że prawo do renty rodzinnej ulega zawieszeniu albo świadczenie to ulega zmniejszeniu w razie osiągania przychodu (pkt IV-V) (decyzja z dnia 5 listopada 1998 r. – k. 9 a.r.).

Następnie, organ rentowy wydał decyzje m.in. w dniu 7 listopada 2013 r., znak: (...) o wznowieniu wypłaty renty rodzinnej, w dniu 8 października 2015 r., znak: (...) o podjęciu wypłaty renty rodzinnej, w dniu 9 kwietnia 2019 r. znak: (...)(...) o wznowieniu wypłaty renty rodzinnej, w dniu 18 września 2019 r. znak: (...) o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia. Decyzje organu rentowego zawierały obszernie pouczenia, w tym dotyczące zasad zawieszania, rozliczania, zmniejszenia świadczenia i zwrotu świadczeń nienależnie pobranych (decyzja ZUS o wznowieniu wypłaty renty rodzinnej – k. 73 a.r.; decyzja ZUS o podjęciu wypłaty renty rodzinnej – k. 107 a.r.; decyzja ZUS o wznowieniu wypłaty renty rodzinnej – k. 151 a.r.; decyzja ZUS z dnia 18 września 2019 r. – k. 160 a.r.).

Pismem z dnia 29 grudnia 2020 r. organ rentowy zwrócił się do odwołującej się o dostarczenie zaświadczenia o osiągniętym przychodzie w okresie od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2019 r. w rozbiu miesięcznym z firmy (...) sp. z o.o. (pismo z dnia 19 grudnia 2020 r. – k. 174 a.r.). Ubezpieczona nie przedłożyła stosownego zaświadczenia, wobec czego oddział dokonał rozliczenia przychodu za 2019 r. na podstawie danych w systemie teleinformatycznym ZUS (k. 182 a.r.). W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 września 2019 r. odwołująca osiągnęła przychód w wysokości 39108,15 zł z tytułu zatrudnienia w firmie (...) sp. z o.o. (bezsporne).

W dniu 26 października 2021 r. ZUS (...) Oddział w W. ujawnił nadpłatę renty rodzinnej za okres od 1 stycznia 2019 r. do 30 września 2019 r. w łącznej kwocie 4554,66 zł. Z uwagi na powyższe decyzją z dnia 26 października 2021 r., znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. stwierdził, że A. S. pobrała nienależnie świadczenie za okres od 1 stycznia 2019 r. do 30 września 2019 r. w kwocie 4554,66 zł i zobowiązał odwołującą do zwrotu tej kwoty (informacja o nienależnie pobranych świadczeniach - k. 178 a.r.; notatka w sprawie ujawnienia nadpłaty i przyczyn jej powstania – k. 177 a.r.; decyzja ZUS z dnia 26 października 2021 r. – k. 175 a.r.).

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie dokumentów zawartych w aktach niniejszej sprawy oraz dołączonych akt rentowych, uznając, że tak zebrany materiał dowodowy był wystarczający do jej rozstrzygnięcia. Strony nie wnosiły o uzupełnienie materiału dowodowego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do rozstrzygnięcia, czy odwołująca A. S. jest zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia – renty rodzinnej za okres od 1 stycznia 2019 r. do 30 września 2019 r.

Zgodnie z art. 138 ust. 1 ustawy emerytalnej osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. W myśl ust. 2 tego przepisu za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania,

- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia,
- 3) świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu.

Zgodnie z art. 104 ust. 1 ustawy emerytalnej, prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu, na zasadach określonych w ust. 3-8 oraz w art. 105, w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 2 oraz z tytułu służby wymienionej w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6. Za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 1, uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności, z uwzględnieniem ust. 3 (art. 104 ust. 2). Natomiast za przychód, o którym mowa w ust. 1, uważa się również kwoty pobranych zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego oraz wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, wypłacanego na podstawie przepisów Kodeksu pracy, i kwoty świadczenia rehabilitacyjnego i wyrównawczego, zasiłku wyrównawczego i dodatku wyrównawczego (art. 104 ust. 6). W świetle art. 104 ust. 4 ustawy, przepisy ust. 1, 1a i 2 stosuje się również do osób wyłączonych z obowiązku ubezpieczenia społecznego z tytułu ustalenia prawa do emerytury i renty lub wykonujących działalność niepodlegającą obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu z uwagi na podleganie temu obowiązkowi z innego tytułu.

Na podstawie art. 104 ust. 7 i 8 ustawy emerytalnej, prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy oraz renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba, ulega zawieszeniu w razie osiągnięcia przychodu w kwocie wyższej niż 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. W razie osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, nie wyżej jednak niż 130% tej kwoty, świadczenie ulega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, nie większą jednak niż kwota maksymalnego zmniejszenia obowiązująca w dniu 31 grudnia 1998r. w wysokości:

- 1) 24% kwoty bazowej obowiązującej przy ostatniej waloryzacji w 1998r. - dla emerytury lub renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy;
- 2) 18% kwoty bazowej, o której mowa w pkt 1 - dla renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy;
- 3) 20,4% kwoty bazowej, o której mowa w pkt 1 - dla renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba.

Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” w terminie do 14 dnia roboczego drugiego miesiąca każdego kwartału kalendarzowego kwoty przychodu, o których mowa w ust. 7 i 8, z zaokrągleniem w górę do pełnych 10 groszy oraz kwoty graniczne przychodu dla mijającego roku kalendarzowego.

Szczegółowe zasady w ww. zakresie określają przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lipca 1992r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. U. z 1992r. Nr 58, poz. 290 ze zm.). Zgodnie z § 7 ust. 1 tego rozporządzenia, organ rentowy ustala łączną kwotę dochodu osiągniętego przez emeryta lub rencistę w okresie ubiegłego roku kalendarzowego i porównuje go z sumą kwot obliczonych od kwoty bazowej dla kolejnych miesięcy tego roku kalendarzowego:

- 1) wskaźnikiem 60%, zwaną dalej "niższą kwotą graniczną dochodu",
- 2) wskaźnikiem 120%, zwaną dalej "wyższą kwotą graniczną dochodu".

§ 8 ust. 2 powyższego rozporządzenia przewiduje natomiast, że jeżeli łączna kwota dochodu osiągniętego przez emeryta lub rencistę w okresie ubiegłego roku kalendarzowego przekroczyła niższą kwotę graniczną, organ rentowy ustala:

1. że dochód osiągnięty przez emeryta lub rencistę uzasadniał:

a) zmniejszenie świadczeń wypłaconych za okres ubiegłego roku kalendarzowego, jeżeli dochód nie przekroczył wyższej kwoty granicznej dochodu;

b) zawieszenie świadczeń wypłaconych za okres ubiegłego roku kalendarzowego, jeżeli dochód przekroczył wyższą kwotę graniczną dochodu.

2. kwotę różnicy między należną a wypłaconą kwotą świadczeń, która podlega zwrotowi.

Zgodnie z Komunikatem Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18 listopada 2019 r. w sprawie granicznych kwot przychodu dla 2019 r. stosowanych przy zawieszaniu albo zmniejszaniu emerytur i rent (M. P. z 2019 r. poz. 1131), kwota graniczna przychodu dla 2019 r. wynosi 40.638,30 zł, co stanowi sumę kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w wysokości:

- 3.206,20 zł – od 1 stycznia 2019 r. do 28 lutego 2019 r.,
- 3.404,70 zł – od 1 marca 2019 r. do 31 maja 2019 r.,
- 3.465,70 zł – od 1 czerwca 2019 r. do 31 sierpnia 2019 r.,
- 3.387,50 zł – od 1 września 2019 r. do 30 listopada 2019 r.,
- 3.452,20 zł – od 1 grudnia 2019 r. do 31 grudnia 2019 r.

W rozpatrywanej sprawie A. S. kwestionowała zasadność żądania przez organ rentowy zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Podniosła również, nie była świadoma pobierania nienależnego świadczenia oraz, że nie została pouczona przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych o okolicznościach wyłączających prawo do renty rodzinnej i koniczności informowania o zatrudnieniu oraz kwocie uzyskanego przychodu.

W myśl powołanego już art. 138 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia uważa się między innymi świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. Żądanie zwrotu nienależnego świadczenia z ubezpieczenia społecznego uzasadnione jest tylko wobec osoby, która otrzymała świadczenie bez podstawy prawnej i tylko wówczas, gdy miała świadomość, że wypłacone świadczenie jej się nie należy. Zwrot "była pouczona o braku prawa" nie może być rozumiany dosłownie; chodzi tu o klasyczne pouczenie, w którym organ rentowy informuje ubezpieczonego, że utraci prawo do świadczenia, gdy wystąpią okoliczności, które zgodnie z przepisami spowodują utratę tego prawa (wyrok Sądu Najwyższego z 28 czerwca 2005r., III UK 63/05). Pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, by pobierający świadczenie mógł odnieść je do swojej sytuacji, jednak nie musi odnosić się do indywidualnie pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z okoliczności wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy.

Dokonane przez Sąd ustalenia stanu faktycznego potwierdziły argumentację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wyrażoną w zaskarżonej decyzji. W niniejszej sprawie bezspornym jest, że odwołująca jest uprawniona do renty rodzinnej, które to świadczenia pobiera od 5 listopada 1998 r. Bezspornym było również, że w okresie od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2019 r. osiągała dochód z tytułu zatrudnienia w firmie (...) Sp. z o.o. Zdaniem Sądu odwołująca została dostatecznie pouczona o okolicznościach uzasadniających zmniejszenie/zawieszenie prawa do renty. Wskazać należy, wbrew twierdzeniom odwołującej, że już decyzja z dnia 5 listopada 1998 r. o przyznaniu renty rodzinnej zawierała pouczenie o okolicznościach powodujących zawieszenie lub ustanie prawa do świadczenia oraz obowiązku informowania o osiąganym przychodzie. Również kolejne decyzje zawierały stosowne pouczenie, np. decyzja z dnia 7 listopada 2013 r., decyzja z dnia 8 października 2015 r. o podjęciu wypłaty, decyzja z dnia 9 kwietnia 2019 r. Co więcej Sąd zauważa, że decyzją z dnia 18 września 2019 r. A. S. była już zobowiązana przez organ rentowy do

zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w związku z przychodem osiągniętym w 2018 r. a zatem była świadoma, że istnieją sytuacje powodujące, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu, a także, że prawo do renty rodzinnej ulega zawieszeniu albo świadczenie to ulega zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu. Zdaniem Sądu, pouczenia zawarte w decyzjach ZUS były sformułowane w sposób zrozumiały i prawidłowe ich odczytanie nie wymagało żadnej szczególnej wiedzy, w tym wiedzy prawniczej. Nawet gdyby ubezpieczona nie miała świadomości znaczenia tych pouczeń, to nie stanowi to o braku ich udzielenia w sposób poprawny, co potwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z 24 czerwca 2015r. (II UK 285/14) oraz w wyroku z 28 czerwca 2005r. (III UK 63/05).

Zatem odwołująca była pouczona o tym, że renta rodzinna podlega zawieszeniu w razie osiągnięcia przychodu z tytułu m. in. zatrudnienia, jak również o ciąży na niej obowiązku poinformowania organu rentowego o zaistnieniu okoliczności mających wpływ na prawo do renty rodzinnej i jej wysokość – w tym m. in. osiągnięciu miesięcznego przychodu w łącznej kwocie wyższej niż 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Mimo, iż pismem z dnia 29 grudnia 2020 r. organ rentowy zwrócił się do odwołującej o dostarczenia zaświadczenia o przychodzie osiągniętym od stycznia do grudnia 2019 r., ubezpieczona nie przedłożyła stosownego zaświadczenia. Jak natomiast wynika z załączonego do akt rentowych zaświadczenia o osiągniętym przychodzie za 2019 r. ustalonego na podstawie danych w systemie teleinformatycznym odwołująca uzyskała przychód z tytułu zatrudnienia przekraczający kwoty graniczne odpowiadające 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń zgodnie z ww. komunikatami Prezesa ZUS. Tym samym, jej prawo do świadczenia ulegało zawieszeniu z uwagi na przekroczenie przychodu. W związku z powyższym – mając na względzie treść cytowanych wyżej przepisów – organ rentowy miał podstawy faktyczne i prawne aby stwierdzić, że świadczenia wypłacone odwołującej za okres od 1 stycznia 2019 r. do 30 września 2019 r. były nienależne w rozumieniu art. 138 ust. 1 ustawy emerytalnej, a w konsekwencji zobowiązując odwołującą do ich zwrotu.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy zważył, iż skarżona decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych była zgodna z prawem, gdyż żądanie zwrotu nienależnie wypłaconego odwołującej świadczenia za sporny okres znajduje pełne oparcie w treści art. 104 i art. 138 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Organ rentowy prawidłowo zastosował cytowane na wstępie przepisy, zaś zgłaszane przez odwołującą zarzuty wobec skarżonej decyzji nie znalazły odzwierciedlenia w zebranych materiale dowodowym.

W konsekwencji Sąd oddalił odwołanie A. S. jako niezasadne, o czym orzekł na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. zgodnie z sentencją wyroku.